

การควบคุมของรัฐและการแทรกแซงสื่อมวลชนในรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร
(พ.ศ.2544-2545)

นางสาวสิริลักษณ์ พัฒนลีลาวงค์

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-5064-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

STATE STATE MANIPULATION AND PROFESSIONAL INTERVENTION OF THE MASS MEDIA
DURING "THAKSIN SHINAWATRA GOVERNMENT" (2001-2002)

Miss Siriluck Pattanaleelawong

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-5064-1

สิริลักษณ์ พัฒนลีลาวดี : การควบคุมของรัฐและการแทรกแซงสื่อมวลชนในรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร (2544-2545) STATE MANIPULATION AND PROFESSIONAL INTERVENTION OF THE MEDIA DURING "THAKSIN SHINAWATRA GOVERNMENT" (2001-2002) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ, 203 หน้า. ISBN 974-17-5064-1.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการในการควบคุม และแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชนในรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร รวมทั้งศึกษามิติของอุดมการณ์ทางวิชาชีพของสื่อมวลชนวิทยุโทรทัศน์ และ นักหนังสือพิมพ์ โดยวัดจากการปฏิบัติหน้าที่และวิธีการนำเสนอข่าวสาร รวมทั้งศึกษาแนวทางในการป้องกันการแทรกแซงสื่อมวลชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยวิธีการวิจัยผู้วิจัยศึกษาจากกรณีตัวอย่าง (Case study) เอกสารหลักฐานและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางวิชาชีพสื่อมวลชน รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญฉบับพ.ศ.2540 ผลจากการวิจัยมีดังนี้

รัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร มีการควบคุมการนำเสนอข่าวและการแทรกแซงสื่อมวลชนทั้งรูปแบบเก่าที่รัฐบาลในอดีตเคยนำมาใช้ และวิธีการแบบใหม่ในรูปของทุนนิยมทางการเมือง ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้รวมศูนย์อำนาจด้วยฐานการเมืองที่แข็งแกร่ง และเครือข่ายทางธุรกิจของบุคคลในรัฐบาลเข้าแทรกแซง ในลักษณะของอำนาจนิยมแบบแฝงเร้น รวมทั้งการเข้าซื้อหุ้นในสถานีโทรทัศน์ไอทีวี จนกระทั่งสมาคมนักข่าว นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยประกาศให้ช่วงเวลา 1 ปีที่พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตรเป็นรัฐบาลในปี 2544 เป็นปีแห่งการแทรกแซงสื่อมวลชน

สำหรับสื่อมวลชนมีการแสดงออกของอุดมการณ์ทางวิชาชีพสื่อในระดับที่แตกต่างกันคือ สื่อมวลชนที่มีแนวคิดแบบอิสราฟนิยมจะทำหน้าที่รับใช้สังคม และมักต้องต่อสู้กับกลุ่มอำนาจเพื่อความชอบธรรมในการนำเสนอข่าวสารเพื่อประชาชน ส่วนสื่อมวลชนที่ยึดแนวคิดแบบอำนาจนิยม มักทำหน้าที่รับใช้กลุ่มอำนาจหรือองค์กรเจ้าของสื่อรวมทั้งยังทำหน้าที่รับใช้รัฐบาล

ผลการศึกษาในเรื่อง แนวทางการป้องกันการควบคุมและการแทรกแซงสื่อมวลชนพบว่า ทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือ และรัฐบาลควรแสดงความจริงใจในการส่งเสริมให้ประชาชนและสื่อมวลชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยการเร่งกระบวนการการปฏิรูปสื่อกระจายเสียงวิทยุและโทรทัศน์ให้เป็นรูปธรรม ส่วนภาคประชาชนควรรวมตัวกันในรูปขององค์กรต่างๆ หรือร่วมกับนักวิชาการสถาบันต่างๆ ยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลและกดดันให้รัฐบาลเข้าไปแก้ไขปัญหาในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้ประชาชนต้องคอยตรวจสอบมาตรการทางกฎหมายที่รัฐบาลจะผลักดันให้ออกมาบังคับใช้ในการควบคุมอิสรภาพของสื่อมวลชนอันอาจสวนทางกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา 2546

ลายมือชื่อนิสิต.....*กานต์*.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*กานต์*.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4385282028 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD: STATE MANIPULATION / PROFESSIONAL INTERVENTION

SIRILUCK PATTANALEELAWONG: STATE MANIPULATION AND PROFESSIONAL INTERVENTION OF THE MASS MEDIA DURING "THAKSIN SHINAWATRA GOVERNMENT" (2001-2002) THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.KANJANA KAEWTHEP, Ph.D., 231 pp. ISBN 974-17-5064-1.

The objective of this research is to study the forms and methods used by the Thaksin Administration to control and interfere with the media. It also studies the journalistic principles on the part of both the print and broadcast media under such circumstances based on how journalists perform their duty and their news presentation. How the media devise their defence mechanisms against such political interference is also covered in this research. The methodology in the research includes the use of case study and documentary evidence as well as in-depth interviews as the basis for the study within the framework of political economics, journalistic professionalism and concept of civil liberty under the 1977 Constitution.

The research concludes that the Government of Prime Minister Dr. Thaksin Shinawatra has extensively exercised control and interfered with the media — so much so that the Thai Journalists Association (TJA) described the year 2001 — the first year Prime Minister Thaksin was in power — as "The Year of Media Interference." The research also finds that different branches of media have reacted differently to the political interference. Those with a history of standing up for press freedom have resisted the interference while those traditionally supportive of authoritarianism readily follow the political agenda of those in power. The research suggests that all sectors of the society, including the government, should promote media freedom and political participation of the public by accelerating the process of broadcast media reform while members of the civil society should work to pressure the government to respect media freedom.

Department MASS COMMUNICATION

Field of study MASS COMMUNICATION

Academic year 2003

Student's signature ..... *Siriluck Pattanaleelawong*

Advisor's signature ..... *Kanjana Kaewthep*

Co-advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

การเข้ามาศึกษาหาความรู้ที่คณะนิเทศศาสตร์แห่งนี้ เป็นโอกาสที่ดีที่ทำให้ผู้วิจัย ได้มองเห็นชีวิตมากกว่าที่เคยเห็น ได้รับความรู้มากกว่าที่เคยมี แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นหลากหลาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่นี่ ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องจดจำว่าบางครั้ง ผู้ที่มีวิชามากมายนั้นหาได้เอาตัวรอด ปลอดภัยจากสังคมที่เต็มไปด้วยความน่ากลัว ผู้ที่เอาตัวรอดได้นั้นกลับเป็นผู้ที่มองเห็นความน่า กลัวแล้วสามารถพลิกผันความน่ากลัวนั้นให้เป็นพลังขับเคลื่อน

กราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และบุคคลอันเป็นที่รักที่บ้านที่ทำให้เกิดความ อบอุ่นขึ้นในดวงใจดวงนี้ ทำให้เกิดความพร้อมที่จะออกไปสู่สังคมภายนอกได้ด้วยจิตใจที่มั่นคงต่อ อุปสรรคทั้งหลาย

กราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ผู้เป็นอาจารย์"ของแท้" สำหรับลูกศิษย์ทั้งหลาย ขอขอบคุณบุคคลที่เป็นทั้งเพื่อน ทั้งน้อง อย่าง ส้ม ที่เคียงข้างยามที่มีภัยเมื่อ ครั้งก่อน รวมทั้งน้องๆเพื่อนๆร่วมรุ่น เอ็มซี 10 ทุกคนที่เป็นกัลยาณมิตรให้แก่กัน

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณของแหล่งเรียนมา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาหาความรู้ที่นี่ ทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาที่ผู้วิจัยจะไม่มีวันลืม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ

บทที่

1.	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	ปัญหาคำวิจัย.....	15
	วัตถุประสงค์.....	15
	ขอบเขตของการวิจัย.....	16
	นิยามศัพท์.....	16
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
2.	แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	21
	แนวคิดเรื่องทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy Theories)	21
	แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญา และอุดมการณ์ทางวิชาชีพสื่อมวลชน.....	25
	พัฒนาการของการแทรกแซงสื่อมวลชนไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน.....	33
	แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540.....	46
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	52
3.	ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
	แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	67
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
	การนำเสนอข้อมูล.....	71

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. รูปแบบและกระบวนการในการแทรกแซงสื่อมวลชนในรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร.....	72
ประมวลเหตุการณ์การแทรกแซงสื่อมวลชนในรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร.....	73
กรณีตัวอย่างของการแทรกแซงสื่อมวลชนในรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร.....	91
กรณีสถานีโทรทัศน์ไอทีวี.....	92
กรณีสถานีวิทยุโทรทัศน์กรมประชาสัมพันธ์.....	109
กรณีเครือเนชั่น	115
กรณีบริษัทวู้ดดี้.....	120
กรณีหนังสือพิมพ์แนวหน้า.....	124
5. อุดมการณ์ของสื่อมวลชนกับการแทรกแซงสื่อในรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร.....	154
เปรียบเทียบอุดมการณ์ของสื่อมวลชนที่มีต่อการแทรกแซงสื่อในรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร.....	155
มิติของอุดมการณ์ของสื่อมวลชนที่มีต่อการแทรกแซงสื่อในรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร.....	159
ปัจจัยที่มีผลต่ออุดมการณ์ของสื่อ.....	168
6. สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	177
รายการอ้างอิง.....	198
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	200

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1

แสดงตารางแสดงสรูปแบบการควบคุมและแทรกแซงสื่อในรัฐบาลทักษิณ
ชินวัตร ศึกษาจากกรณีตัวอย่าง 5 องค์กร (ปี 2544-2545)

105

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย